

## ТЕНДЕНЦІЇ ТОРГІВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ ТА НІМЕЧЧИНИ

### TRENDS OF TRADE AND ECONOMIC COOPERATION UKRAINE AND GERMANY

УДК 339.923

**Манаєнко І.М.**

к.е.н., доцент кафедри менеджменту  
Київський політехнічний інститут  
імені Ігоря Сікорського

**Подвальна В.В.**

студентка  
Київський політехнічний інститут  
імені Ігоря Сікорського

*У статті висвітлено основні показники зовнішньоекономічної співпраці між Україною та Німеччиною. Визначено їх значення для економічного розвитку обох країн. Досліджено основні напрями українсько-німецької співпраці. Виділено найважливіші галузі та найбільш перспективні сфери в експорті та імпорті. Проаналізовано значення та пріоритетність цієї співпраці як для України, так і для Німеччини. Встановлено перспективи для виведення цих відносин на новий рівень.*  
**Ключові слова:** українсько-німецьке співробітництво, експорт, імпорт, товарообіг, інвестиції, європейська інтеграція.

*В статье отражены основные показатели внешнеэкономического сотрудничества между Украиной и Германией. Определены их значение для экономического развития обеих стран. Исследованы основные направления украинско-германского сотрудничества. Выделены важнейшие отрасли и наиболее перспективные сферы в экспорте и импорте. Проанализировано значе-*

*ние и приоритетность этого сотрудничества как для Украины так и для Германии. Установлено перспективы для вывода этих отношений на новый уровень.*

**Ключевые слова:** украинско-немецкое сотрудничество, экспорт, импорт, товарооборот, инвестиции, европейская интеграция.

*The article reflects the main indicators of foreign economic cooperation between Ukraine and Germany. Their importance for the economic development of both countries is determined. The main directions of the Ukrainian-German cooperation are explored. The most important industries and the most promising areas in exports and imports are identified. The significance and priority of this cooperation both for Ukraine and for Germany is analyzed. Prospects for the withdrawal of these relations to a new level have been established.*

**Key words:** Ukrainian-German cooperation, export, import, turnover, investments, European integration.

**Постановка проблеми.** На сучасному етапі розвитку економіка України знаходиться у кризовому становищі, хоча в останні роки помітна певна стабілізація економічних процесів. Історично важливим для економіки нашої країни є європейська інтеграція. Для цього необхідно покращувати та виводити на новий рівень відносини з провідними європейськими країнами. Німеччина одна з найважливіших європейських країн для України, що визначає необхідність зміцнювати українсько-німецькі відносини.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Хоча дійсно, Німеччина є одним з найважливіших європейських партнерів України, проблема українсько-німецьких відносин є недостатньо дослідженою сферою. Дослідженням цієї теми займалися такі науковці, як: Р. Кривонос [5] та Г. Старостенко [6]. Серед інших дослідників цій проблемі присвячені праці Г. Грабарчука [9], А. Мартинова [8], А. Кудряченка [9], С. Кондратюка [7] та інших вчених.

**Постановка завдання.** Метою даної наукової статті є дослідження основних аспектів зовнішньоекономічної співпраці України та Німеччини та пріоритетність розвитку цих відносин. Визначення найважливіших факторів, які впливають на зовнішньоекономічні відносини між країнами. Для досягнення цієї мети необхідно визначити основні показники двосторонніх зв'язків між країнами. Визначити напрями майбутньої співпраці та їх значення для обох країн.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Відносини між Україною та Німеччиною складають тривалу історію. Наразі вони перебувають на сво-

єрідному випробувальному терміні: за останні роки перед двома країнами з'явилося чимало можливостей для виведення відносин на новий більш якісний рівень. Зокрема, цьому посприяло підписання Україною угоди про вільну торгівлю із ЄС та скасування увізних мит з Євросоюзу. Проте, Україна має продемонструвати за цей час те, що німці цінують у партнерстві з іншими країнами: вміння дотримуватись чітких правил гри та вміння виконувати взяті на себе зобов'язання [4].

Відносини України та Німеччини є неймовірно важливими. Адже на шляху до Європи Німеччина є найближчим сусідом для України та надійним торговим партнером. Вона надає Україні найбільшу після США двосторонню допомогу. Так, як Україна має вигідне геополітичне положення та потенціал зовнішньоекономічного розвитку, то Німеччина також відводить важливу роль для співробітництва із Україною

Повноцінна інтеграція у європейський світовий простір для України є пріоритетним питанням. Для цього необхідно активно шукати шляхи ефективної співпраці з європейськими партнерами, поліпшення інвестиційного клімату та залучення нових іноземних інвесторів. Німеччина одна з найсильніших країн Європи. І підтримка та співробітництво із такою країною означає для України готовність Європи співпрацювати з нею, як із перспективним, передбачуваним партнером. Саме тому українсько-німецьке співробітництво є настільки важливим та навіть пріоритетним.

У процесі дослідження було виявлено, що у 2016 р. спостерігається похвалення двосторонньої торгівлі товарами та послугами між Україною

та Німеччиною, вона уперше за останні три роки змінила негативну тенденцію розвитку, зрісши на 4,1% відносно 2015 року і досягнувши більше, ніж 6,5 млрд дол. США [1]. Варто зазначити, що позитивні тенденції відбувалися протягом всього року на фоні поступового уповільнення динаміки падіння [1].

Серед країн Європейського Союзу Німеччині належить провідне місце у зовнішньоторговельному обороті України. У 2015 році експортні поставки до Німеччини склали 10,2% (електричні машини, одяг та додаткові речі до одягу, текстильні, механічні машини) [2]. Найбільші імпорتنі поставки серед країн ЄС здійснювалися із Німеччини – 25,9% від загального обсягу імпорту (палива мінеральні, нафта і продукти її перегонки, механічні машини, засоби наземного транспорту, крім залізничного) [2]. Експортні поставки зросли на 6,9% з 1,78 млрд дол. США у 2015 до 1,9 млрд дол. США у 2016, імпорту – на 3,0% з 4,5 млрд дол. США у 2015 до близько 4,6 млрд дол. США у 2016. (табл. 1). Особливо значні можливості зростання торгових об'ємів мають сільськогосподарська продукція та постачання продукції машинобудування та комплектуючих.

Але, як засвідчують проаналізовані данні, сальдо двосторонньої торгівлі зберегло негативне значення, зрісши відносно 2015 року на майже 13 млн дол. США до 2,7 млрд дол. США. Та все ж для українського експорту до Німеччини є великі перспективи для росту.

Таблиця 1  
**Показники двосторонньої торгівлі товарами та послугами України з Німеччиною (млн дол.США)**

Показник торгівлі	2015 рік	2016 рік	Абсолютне відхилення, млн дол. США	Відносне відхилення, %
Товарообіг	6294,6	6554,7	260,1	4,1
Експорт	1779,9	1903,5	123,6	6,9
Імпорт	4514,7	4651,2	136,4	3,0
Сальдо	-2734,9	-2747,7	-12,8	-

Джерело: [2]

Для виявлення більш конкретної інформації та факторів, які впливають на такий стан, необхідно більш детально розглянути товарну структуру та обсяги експорту та імпорту між Німеччиною та Україною.

Протягом 2016 року товарооборот між Україною та ФРН зріс на 8,2% (зрісши з 5,3 млрд дол. США у 2015 до 5,7 млрд дол. США у 2016 році.), при цьому експорт товарів зріс на 7,2% до рівня 1,4 млрд дол. США, імпорту, відповідно, на 8,6% до 4,3 млрд дол. США. Проте сальдо двосторонньої торгівлі товарами зберігає від'ємне значення і склало майже

2,9 млрд дол. США (порівняно з 2,6 млрд дол. США у 2015) (табл. 2) [1].

Таблиця 2  
**Показники двосторонньої торгівлі товарами України з Німеччиною, млн дол. США**

Показник торгівлі	2015 рік	2016 рік	Абсолютне відхилення, млн дол. США	Відносне відхилення, %
Товарообіг	5304,7	5742,3	437,6	8,2
Експорт	1328,1	1423,7	95,6	7,2
Імпорт	3976,6	4318,6	342,0	8,6
Сальдо	-2648,6	-2895,0	-246,4	-

Джерело: [2]

Відновлення позитивної динаміки стало можливим завдяки випереджальним темпам розвитку імпорту, який протягом року у порівнянні квартал до попереднього кварталу мав наступну динаміку: -10,9%, -0,5%, +24,0%, +11,5% [1]. Це свідчить про відновлення купівельної спроможності вітчизняного ринку, водночас побічним негативним наслідком мало зростання від'ємного балансу торгівлі не на користь України.

Статистичні дані німецької сторони також засвідчили позитивну тенденцію: товарообіг зріс на 13,5% до приблизно 6,0 млрд дол. США, експорт українських товарів зріс на 6,2% с клав майже 2,0 млрд дол. США, імпорту, відповідно, на 17,4% до 4,0 млрд дол. США [1].

Протягом 2016 року переважна більшість товарних поставок (питома вага яких склала 85% у структурі експорту) мала позитивну динаміку розвитку. До найбільш позитивних змін у 2016 році належить зростання обсягів експорту з України до ФРН приладів та оптичних апаратів на 56%, полімерних металів на 39%, меблів на 38%, маси з деревини та паперу на 36%, агропромислових виробів на 24%. Разом з тим відбулося зменшення експортних поставок транспортних засобів на 53%, недорогоцінних металів на 24%.

Якщо досліджувати товари агропромислового комплексу, то суттєво зросли поставки: насіння олійних культур (у 4,5 рази), м'ясних виробів (у 1,7 рази), цукру та кондитерських виробів (у 1,5 рази), молочних виробів та меду (+18%). Натомість поставки зернових культур скоротилися майже у двічі [1]. Можливо це було пов'язано із несприятливими погодними умовами, що призвело до зменшення урожаю зернових.

Порівнюючи співвідношення між українським експортом до ФРН та німецьким імпортом на даний момент, то можна спостерігати значні диспропорції у темпах зростання експорту проти імпорту. Серед найбільш популярних товарів, які імпортуються

з Німеччини, переважають автомобілі, лікарські засоби, нафтопродукти з нафти або бітумних матеріалів, тканини, машини та механізми для збирання та обмолоту сільськогосподарських культур, друкарське устаткування та інші машино технічні вироби [1].

У структурі імпорту товарів з ФРН до України найбільш позитивну динаміку мали такі види товарів: транспортні засоби, імпорт яких зріс у порівнянні з 2015 на 70%, також зріс імпорт товарів машинобудування на 32%. Ця тенденція є неймовірно важливою, адже українській промисловості для прискореної модернізації та виходу на світовий ринок з продукцією високого ступеня переробки необхідна якісна машинотехнічна продукція. Важливо відзначити зростання імпорту наступних товарів: товари хімічної промисловості(+17% (питома вага 18,2%)), полімерні матеріали (+11% (питома вага 8,0%)), продукція АПК (+14% (питома вага 7,7%)) [2].

Сфера послуг також є неймовірно важливим аспектом у відносинах між Україною та Німеччиною. У сфері послуг у 2016 р. обсяг двосторонньої торгівлі скоротився на 18% і склав близько 810 млн дол. США [2].

Експорт послуг з України до ФРН зріс на 6% до 480 млн дол. США (порівняно з 452 млн дол. США у попередньому році), імпорт скоротився на 38% до 330 млн дол. США (538 млн дол. США у 2015 році).

Сальдо у торгівлі послугами зберігає позитивне значення і складає 150 млн дол. США, порівняно з негативним значенням у попередньому році [1].

Саме це дозволяє частково компенсувати негативне сальдо торгівлі товарами (табл. 3).

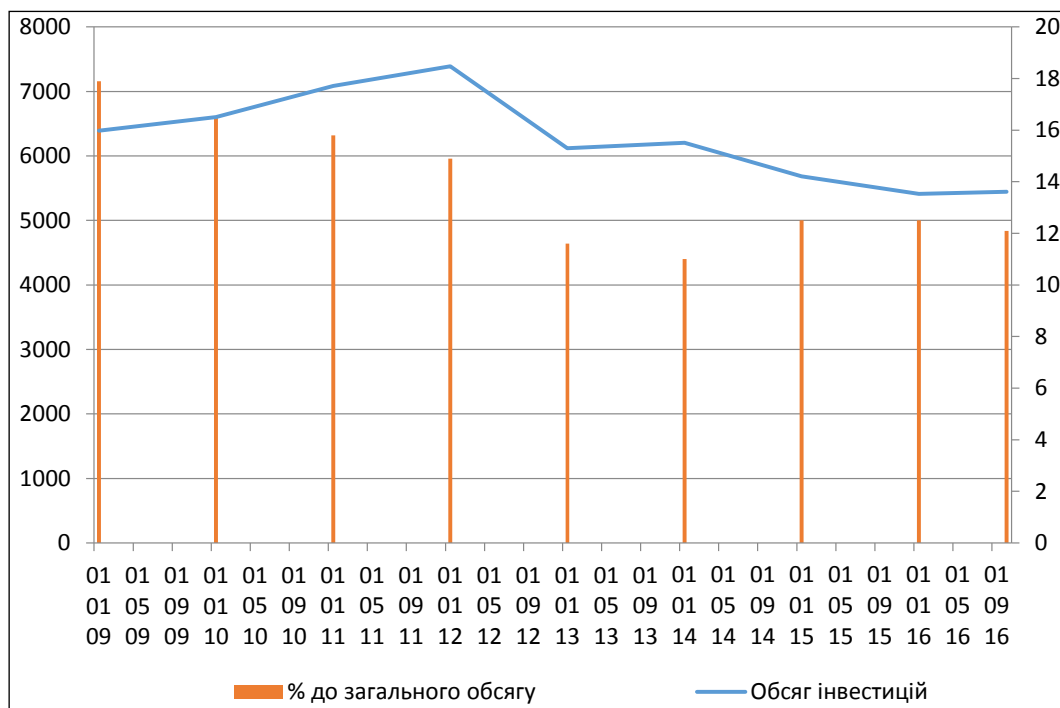
Таблиця 3

**Показники двосторонньої торгівлі послугами України з Німеччиною, млн дол. США**

Показник торгівлі	2015 рік	2016 рік	Абсолютне відхилення, млн дол. США	Відносне відхилення, %
Товарообіг	989,9	812,4	-177,5	-17,9
Експорт	451,8	479,8	28,0	6,2
Імпорт	538,1	332,5	-205,6	-38,2
Сальдо	-86,3	147,3	233,6	-

Джерело: [2]

У 2015 році Німеччина змістилася за обсягом інвестицій з другого на третє місце, поступившись лідерством Кіпру та Нідерландам. Але у 2016 р. все кардинально змінилося і тенденція до зменшення капіталу змінилася більш позитивною тенденцією, що свідчить про повернення довіри у німецьких інвесторів. Станом на 01.10.2016 р. кумулятивний обсяг інвестицій з ФРН склав 5,4 млрд дол. США, що становить 12% від загального обсягу надходження іноземного капіталу в економіку України. Протягом першого півріччя обсяг інвестицій з ФРН збільшився на 32 млн дол. США (рис. 1) [1].



**Рис. 1. Динаміка надходження прямих іноземних інвестицій з Німеччини в економіку України, млн дол. США**

Джерело: [2]

Аналізуючи рис. 1, можна зробити висновки про значне зменшення інвестицій у 2013 та 2015 роках. Це було пов'язано з несприятливими політичними та соціально-економічними подіями, що відбулися в країні. Також цьому сприяла дуже серйозна проблема – корупція. Хоча ця проблема досі існує, проте, у 2016 році обсяг інвестиції має невелику тенденцію до зростання і в наступних роках передбачається подальше його збільшення. Адже, як говорять іноземні інвестори, Україна європейському бізнесу цікава перш за все дешевою робочою силою та близькістю до західноєвропейського споживача.

Станом на 01.10.2016 найбільші обсяги інвестицій з ФРН залучено у наступні види економічної діяльності:

- промисловість – 4,8 млрд дол. США у т.ч. металургійне виробництво – 4,3 млрд дол. США;

- виробництво гумових виробів – 243 млн дол. США;

- оптова та роздрібна торгівля – 245 млн дол. США;

За даними Держстату на території України зареєстровано близько 4 тис. підприємств з уставним капіталом, залученим з ФРН [2]. Також варто відзначити прямі інвестиції з України до ФРН. Українськими підприємствами інвестовано в економіку Німеччини 2,38 млн дол. США. Близько 50% українських інвестицій спрямовано до промисловості Німеччини [1]. Приплив німецьких капіталів, активна участь відомих фірм ФРН у модернізації багатьох перспективних українських підприємств набуває вирішального значення.

Кількість представництв німецьких фірм в Україні становить зараз близько 250, кількість німецьких фірм та спільних підприємств – близько 950, тенденція зростає. Загалом же в Україні існують понад 1200 фірм з участю німецького капіталу [3]. Це означає, що у найближчому майбутньому взаємовідносини України та Німеччини слугуватимуть орієнтиром і для інших країн регіону стосовно можливості плідної співпраці та налагодження взаємовигідних зв'язків із нашою країною.

Історія плідної співпраці на сучасному етапі, досягнений високий рівень взаєморозуміння між народами, спільні інтереси у розбудові мирної та стабільної Європи сприятимуть подальшому більш динамічному розвитку українсько-німецьких зв'язків. Важливо також і надалі інтенсифікувати наші економічні відносини та поліпшувати умови для торгівлі й інвестування.

Взаємний інтерес щодо трансформації України в рамках процесу європейської інтеграції, підписання, ратифікація Угоди про асоціацію й набуття чинності Зони вільної торгівлі з ЄС є дуже важливими та це призвело до неминучості європейської інтеграції для України, хоча достеменно не відомо наскільки цей процес буде незворотнім.

Для України є необхідним проведення ефективних реформ. Вони нададуть поштовху економіці, у сфері професійної підготовки висококвалі-

фікованих фахівців та керівників, що забезпечить конкурентоспроможність українських підприємств. І саме у цьому питанні ФРН активно підтримує нашу державу.

В Україні існує велика кількість проблем, які перешкоджають ефективній співпраці із Німеччиною, а саме: загальна економічна та законодавча нестабільність, ненадійність нормативно-правової бази, несприятливе інвестиційне середовище, відсутність стабільності та прозорості, високий рівень бюрократії та корупції та інші.

Звичайно, в економічній сфері багато аспектів потребують ґрунтовного покращення. Але не піддається сумніву, що економічні відносини між ФРН та Україною мають великий потенціал.

**Висновки з проведеного дослідження.** Німеччина є одним із найважливіших партнерів України. В останні роки результати зовнішньоекономічної співпраці показують позитивну тенденцію. Порівняно з попереднім роком товарообіг зріс на 4%, що свідчить про поживлення експорту (+7%) та імпорту (+3%) між Україною та ФРН. Хоча загальне сальдо зовнішньоторгівельного обороту залишається від'ємним (–2747,7 млн дол. США), Німеччина залишається однією з найважливіших та передових країн в експорті та імпорті нашої країни. Проте, варто відзначити, що негативна внутрішньополітична ситуація в Україні дещо стримувала українсько-німецьке співробітництво (і взагалі зовнішньоекономічну діяльність країни). Хоча Німеччина відстоює інтереси України та активно діє у напрямі врегулювання конфліктної ситуації. Для подальшого розвитку цих відносин уряд України має забезпечити ефективну відкриту економічну політику, перехід до європейських стандартів та подолання внутрішніх кризових явищ у країні.

#### БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Посольство України у Федеративній Республіці Німеччина: торговельно-економічне співробітництво між Україною та Німеччиною [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://germany.mfa.gov.ua/ua/ukraine-de/trade>
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Посольство Федеративної Республіки Німеччини [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.kiew.diplo.de>
4. Інститут світової політики. Україна-Німеччина: Як ситуативне партнерство перетворити на пріоритетне <http://iwp.org.ua/ukr/public/1918.html>
5. Кривонос, Р.А. Німеччина у структурі європейського співробітництва: дис... канд. політ. наук: 23.00.04 / Р.А. Кривонос; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К. – 2002. – 213 арк.
6. Старостенко, Г.В. Українсько-німецькі відносини: політичний та безпековий виміри співробітни-

цтва: дис. ... канд. політ. наук: 23.00.04 / Г.В. Старостенко; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Ін-тут міжнар. відносин. – К. – 2004. – 207 арк.

7. Кондратюк С.В. Європейська політика об'єднаної Німеччини: автореф. ... канд. політ. наук: 23.00.04 / Кондратюк С.В. – К. – 2003. – 22 с.

8. Мартинов А.Ю. Українсько-німецьке співробіт-

ництво у контексті європейської інтеграції (90-ті роки ХХ століття) / А.Ю. Мартинов; Ін-т історії України НАН України. – К. – 2000. – 86 с.

9. Кудряченко А.І. Україна і Німеччина – двосторонні відносини на початку 90-х років / А.І. Кудряченко, Г.О. Грабарчук. – К.: Т-во «Знання» України. – 1994. – 48 с.

#### REFERENCES:

1. Posolstvo Ukrainy u Federatyvni Respublitsi Nimechchyna: torhovelno-ekonomichne spivrobitnytstvo mizh Ukrainoiu ta Nimechchynoiu [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu do resursu: <http://germany.mfa.gov.ua/ua/ukraine-de/trade>

2. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu do resursu: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

3. Posolstvo Federatyvnoi Respubliki Nimechchyny [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu do resursu: <http://www.kiew.diplo.de>

4. Instytut svitovoi polityky. Ukraina-Nimechchyna: Yak sytuatyvne partnerstvo peretvoryty na priorytetne <http://iwp.org.ua/ukr/public/1918.html>

5. Kryvonos, R. A. Nimechchyna u strukturi yevropeiskoho spivrobitnytstva : dys... канд. polit. nauk :

23.00.04 / R. A. Kryvonos ; Kyiv. nats. un-t im. Tarasa Shevchenka. – K., 2002. – 213 ark.

6. Starostenko, H. V. Ukrainsko-nimetski vidnosyny : politychni ta bezpekovi vymiry spivrobitnytstva : dys. ... канд. polit. nauk : 23.00.04 / H. V. Starostenko ; Kyiv. nats. un-t im. Tarasa Shevchenka. In-tut mizhnar. vidnosyn. – K., 2004. – 207 ark.

7. Kondratiuk S. V. Yevropeiska polityka obiednanoi Nimechchyny : avtoref. ... канд. polit. nauk : 23.00.04 / Kondratiuk S. V. – K., 2003. – 22 s.

8. Martynov A. Yu. Ukrainsko-nimetske spivrobitnytstvo u konteksti yevropeiskoi intehratsii (90-ti roky KhKh stolittia) / A. Yu. Martynov ; In-t istorii Ukrainy NAN Ukrainy. – K., 2000. – 86 s.

9. Kudriachenko A. I. Ukraina i Nimechchyna – dvostoronni vidnosyny na pochatku 90-kh rokiv / A. I. Kudriachenko, H. O. Hrabarchuk. – K. : T-vo «Znannia» Ukrainy, 1994. – 48 s.